

УДК 657.471.66

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.2.30>**Сақун А.Ж.**

кандидат економічних наук, доцент,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0910-4055>

Sakun Alina

State Higher Educational Institution
«Kherson State Agrarian University»

ОБЛІКОВА СИСТЕМА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

ACCOUNTING SYSTEM AS AN INFORMATION BASE OF SALES MANAGEMENT

У статті розглянуто значення облікового забезпечення в системі управління збутовою діяльністю підприємства та запропоновано підходи до його оцінки, адже чим краща якість бухгалтерської інформації, тим більша ймовірність успіху в бізнесі, і це значною мірою пов'язано з тим, що бухгалтерський облік можна розглядати як систему вимірювання інформації та систему зв'язку для обслуговування макро- та мікроекономічної діяльності підприємства. Результати проведених досліджень переконливо засвідчують, що правильність організації обліку процесу збуту є запорукою достовірності відображення облікової інформації у фінансовій звітності підприємства та безпомилкового визначення результативності діяльності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інформація, облікова система, господарська операція, збутова діяльність, первинний облік, документація.

В статье рассмотрено значение учетного обеспечения в системе управления сбытовой деятельностью предприятия и предложены подходы к его оценке, ведь чем лучше качество бухгалтерской информации, тем больше вероятность успеха в бизнесе, и это в значительной степени связано с тем, что бухгалтерский учет можно рассматривать как систему измерения информации и систему связи для обслуживания макро- и микроэкономической деятельности предприятия. Результаты проведенных исследований убедительно свидетельствуют, что правильность организации учета процесса сбыта, является общей достоверностью отражения учетной информации в финансовой отчетности предприятия и безошибочного определения результативности деятельности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: информация, учетная система, хозяйственная операция, сбытовая деятельность, первичный учет, документация.

One of the information systems is the accounting system, which identifies and reflects the facts of the economic activity of the enterprise and summarizes the indicators of economic activity that are used in their work by managers and farm managers in the process of effective management. That is why the role of accounting as the main system of management information support is currently especially important. The article considers the importance of accounting support in the sales management system of an enterprise and suggests approaches to its assessment, because the better the quality of accounting information, the greater the likelihood of success in business, and this is largely due to the fact that accounting can be considered as a measurement system information and communication system to service the macro and microeconomic activities of the enterprise. The study was conducted using a systematic approach to the study of economic processes, which included the consideration of problematic issues in terms of integrity, structuring and interconnection. The abstract logical method is used to justify the determination of the place and role of the system of accounting and analytical information in the marketing activities of enterprises; induction and deduction, observation – in identifying problems in the development of management accounting. A strategic approach to sales management requires the creation of a

reliable information support system, which is associated with the need to: determine the volume and structure; choose methods and sources of information collection; to develop an effective system for processing, transmitting and storing information; create the necessary conditions for the effective use of information in the process of strategic sales management. The theoretical aspects of the formation of accounting as a source of information support for the sales process are investigated. The results of the studies convincingly show that the correctness of the organization of accounting for the sales process is the key to the reliability of the reflection of accounting information in the financial statements of the enterprise and the error-free determination of the performance of business entities.

Key words: *information, accounting system, business transaction, sales activities, primary accounting, documentation.*

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування сільськогосподарських підприємств, посилення боротьби за ринки збуту сільськогосподарської продукції потребують зосередження уваги на проблемах підвищення якості облікової інформації та управління ефективністю збутової діяльності. Основною інформаційною базою управління збутовою діяльністю за економічним змістом і виконуваними функціями є облікова система. Вона формується на основі збору даних про здійснені операції за основними господарськими процесами, їх опрацювання та подальшого використання в комерційній діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти обліку і контролю збутової діяльності розглянуті у працях таких вітчизняних вчених-економістів: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бугинець, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, М.Я. Дем'яненко, І.К. Дрозд, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, М.М. Коцупатрий, М.В. Кужельний, М.Р. Лучко, Л.В. Нападовська, П.Т. Саблук, В.В. Сопко, Л.К. Сук, М.Г. Чумаченко, В.О. Шевчук. Разом з тим ряд питань організації та методики обліку і контролю збутової діяльності потребує поглибленого вивчення.

Мета статті. Метою даної статті є з'ясування суті використовуваної для управління збутовою діяльністю облікової інформації, визначити джерела її надходження та значення для керівників і менеджерів підприємства у процесі прийняття ними управлінських рішень щодо забезпечення ефективності збутових операцій.

Виклад основного матеріалу. Для раціональної побудови системи обліку необхідно визначити мету обліку збутової діяльності, яка залежить від функціональної ролі збуту в господарському процесі. Метою ведення обліку збутової діяльності є інформаційне забезпечення управління доходами і витратами збутової діяльності; формування фінансових результатів, оцінка доцільності та ефективності передбачених збутовою політикою заходів, можливість планування оптимального розміру витрат на їх проведення, контроль збутових операцій. Мета обліку визначає структуру облікової моделі, яка в першу чергу повинна забезпечити накопичення інформації для оцінки та аналізу ефективності збутових операцій.

Збутова діяльність відображається в обліку шляхом формування кількісних показників, сукупність яких утворює інформаційну модель цієї діяльності. Тому вдосконалення системи показників збутової діяльності, які дозволяють здійснювати контроль і управління збутом, оцінку його результатів, є одним із найважливіших завдань методології бухгалтерського обліку.

Центральним об'єктом облікової системи є інформація – систематизовані дані, отримані в результаті опрацювання відомості, що несуть в собі новизну для того, кому вони призначені і розкривають суть здійснених операцій. На різних стадіях облікового процесу отримана первинна і вторинна інформація є підставою для формування облікової системи підприємства. Первинна інформація відображається в первинних документах, виникає безпосередньо в ході виробничо-господарської діяльності, тому її вважають вихідною. Ця інформація відображає всі сторони діяльності, обслуговує

існуючі на підприємстві види обліку, виступає регулятором виробничо-збутових процесів, засобом оперативного контролю господарської діяльності. Отримана в результаті обробки та аналізу первинних даних інформація, вважається вторинною. У якості такої інформації розглядають регістри зведеного обліку та фінансову звітність [2].

Облікова система передбачає можливість формування та отримання частини показників „про всяк випадок”, без очевидної потреби в них на випадок, якщо вони будуть потрібні. Тому виникає потреба у чіткому визначенні інформаційних потреб підприємства: структури, обсягу, змісту документів, періодичності представлення інформації у звітності. Систему бухгалтерського обліку можна умовно розділити на окремі блоки за видами діяльності та основними господарськими процесами, зображені на рис. 1.

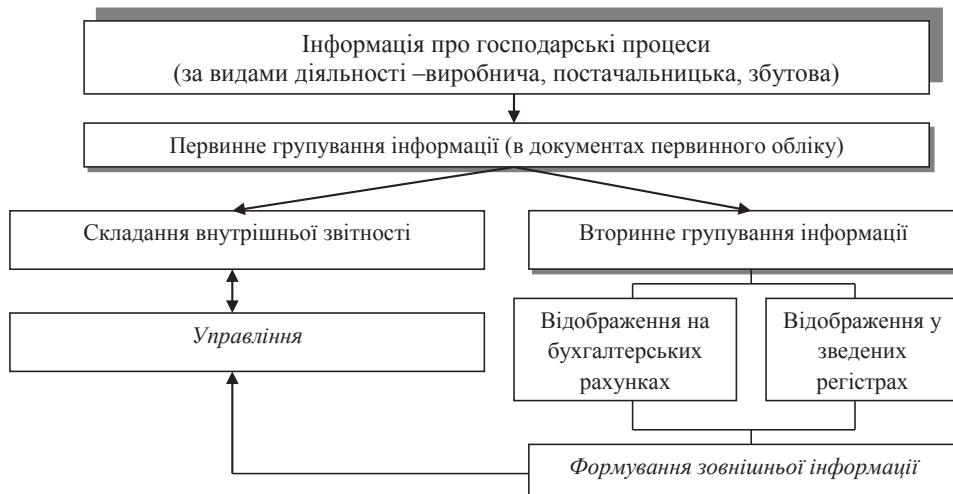

Рис. 1. Формування інформації в обліковій системі

Джерело: сформовано автором за [1; 3]

Облік збутових операцій в сільському господарстві є однією із найбільш трудомістких і відповідальних ділянок облікової роботи. Це пояснюється:

- великим асортиментом товарної продукції, яка підлягає збуту, впливом сезонності на обсяг та характер реалізації;
- часовими обмеженнями реалізації під час масового досягання і збору продукції рослинництва, внаслідок швидкого псування окремих видів продукції та відсутністю умов для її тимчасового зберігання до моменту реалізації;
- значними розбіжностями в якісних параметрах, по яких доводиться відображати реалізацію товарної продукції в обліку (м'ясо, овочі, зерно, молоко, плодова продукція), що в першу чергу призводить до збільшення розмаїття первинних документів;
- масовістю здійснюваних операцій та їх частою повторюваністю.

Одним із важливих моментів організації та ведення бухгалтерського обліку збутової діяльності є суцільне і неперервне відображення цієї діяльності у відповідних документах. Адже жодна операція не може бути зареєстрована в бухгалтерському обліку, якщо вона не буде задокументованою. Економічно завершена операція на підставі документів відображається на бухгалтерських рахунках. В збутовій діяльності в основу поняття „господарська операція” закладені обставини, що спричиняють юридичні наслідки, оскільки збутова діяльність безпосередньо пов'язана зі зміною форм власності та права володіння. В діючих нормативних документах поняття „господарська операція” прирівнюється до факту господарської діяльності. Господарська опера-

ція (від лат. *operatio* – дія) розглядається як закінчена дія господарської діяльності або ряд пов'язаних між собою дій, спрямованих на вирішення конкретних задач, виступає об'єктом бухгалтерського обліку, який охоплює майно підприємства, його зобов'язання, власні джерела утворення засобів. Факт (від лат. *factum* – зроблене, здійснене) господарського життя – істина, результат, достовірність якого доведена [2]. Він може бути наслідком людських вчинків або не залежати від волі людей. Отже, документування збутової діяльності – це суцільне і безперервне відображення об'єктів обліку в первинних документах. Об'єктами обліку є затрати уречевленої праці (засобів та предметів праці), пов'язані з процесом руху товарної продукції; затрати праці та оплата зайнятих збутом працівників, собівартість робіт і послуг по просуванню товарної продукції до споживачів; наявність і рух товарної продукції та пов'язані з цим грошові, розрахункові та кредитні операції. Виходячи із запропонованого визначення, система бухгалтерського обліку реалізаційних процесів включає первинний облік, який часто прирівнюють до документування, і зведений облік, зміст якого полягає в систематизації зафіксованих документальних даних, згрупованих у відповідні реєстри [3].

Процес документування складається з 4-х послідовних стадій: спостереження, сприйняття господарського факту, вимірювання його вартісних і натуральних параметрів та їх фіксування на носіях. Поєднання вищезазначених стадій залежатиме від рівня застосування технічних засобів у обліку. Спостереження є першим етапом пізнання економічного об'єкта і реалізується через систему бухгалтерського обліку, так як при фіксації даних у письмовому вигляді створюється носій інформації – первинний документ. Інформація з первинних документів підлягає подальшій реєстрації, систематизації, групуванню та узагальненню за відповідними логічними правилами. Таким чином, на другій фазі спостереження з неупорядкованої маси даних, зафіксованих в первинних документах, формується інформаційна модель об'єкта – необхідна і достатня для правильних висновків про його стан і динаміку. Отже, спостереження є не хаотичним, а організованим і здійснюється по програмі, спрямованій на створення інформаційної моделі об'єкта спостереження.

На нашу думку, первинний облік не обмежується тільки оформленням первинних документів за здійсненими збутовими операціями, а включає групування отриманих даних в необхідних розрізах. Поняття “первинний облік” слід розглядати ширше – як первинну стадію облікової системи, організовану єдину систему виміру, реєстрації, перевірки, відображення та початкової обробки узагальненої в бухгалтерських документах інформації про збутові операції, яка повторюється в часі і підлягає першочерговому опрацюванню [4].

Жодне з визначень не наділяє первинний облік функціями першочергового опрацювання інформації, хоча саме на етапі первинного оформлення відбувається диференційоване накопичення кількісних даних про збутову діяльність. Таке уточнення актуальне при фіксації інформації в первинних документах щодо збутової діяльності. Адже вона найбільше потребує оперативного управління. Практика підтверджує, що головний недолік діючої системи первинного обліку збутової діяльності – відсутність системного і планового підходу до формування первинних облікових даних. Він проявляється у трудомісткості документування, частковим дублюванням інформації, її невідповідності якісним параметрам, що негативно впливає на виконання документами покладених на них функцій.

Організація первинного обліку збутової діяльності залежить від специфіки організації виробничого процесу та технологічних процесів управління на підприємстві, забезпечує зворотній зв'язок із системою, якою управляють. Документування варто розглядати як сукупність документів, які відображають всі господарські операції. Під документуванням (лат. *dokumentum* – доказ, свідчення, підтвердження, зразок) збутової діяльності слід вважати пакет документів які відбивають сукупність операцій,

зокрема: надходження призначеної для збуту товарної продукції, доведення її до придатного для реалізації стану, понесені витрати на дослідження ринку та збут товарної продукції, розрахунки за продану продукцію (товари, роботи, послуги), інше.

Отже, первинний облік збутової діяльності – це самостійна система, яка генерує інформацію для різних рівнів управління; є набагато ширшим поняттям, ніж документування та документація і ототожнювати їх не доцільно.

Документування є складовою частиною облікової системи, впливає на ефективність управління збутом, виступає необхідною передумовою отримання позитивних результатів господарської діяльності. Адже якість і кількість відображеної в первинних документах інформації впливає на якість обліку збутового процесу та його подальшого управління. Дані первинного обліку по операціях збутової діяльності підлягають подальшому групуванню в облікових регістрах. Узагальнення первинної інформації необхідне для відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку, складання звітності, управління та контролю.

Висновки. Цінність бухгалтерського обліку в інформаційному забезпеченні управління збутом проявляється в тому, що він має чітко виражений оперативний характер і дозволяє отримати відомості по широкій номенклатурі товарної продукції. Особливою рисою бухгалтерського обліку є юридична «повноцінність» отримуваної інформації, що базується на документальному підтвердженні кожної господарської операції.

Список використаної літератури:

1. Бондар М.І. Концептуальні підходи щодо розвитку бухгалтерського обліку в Україні. *Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : КНЕУ, 2010. С. 21–24.
2. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для вузів / За ред. Ф.Ф. Бутинець]. 7е вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2006. 831 с.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ, 2006. 704 с.
4. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. 5 те вид. допов. і перероб. Київ : Алерта, 2011. 976 с.
5. Шпилик С.В. Управління збутовою діяльністю підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 4(37). С. 88–95.

References:

1. Bondar, M.I. (2010) "Konseptualni pidkhody shchodo rozvytku bukhgalterskoho obliku v Ukraini" [Conceptual approaches to the development of accounting in Ukraine]. Rol i mistse bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu v rozvytku ekonomichnoi nauky ta praktyky. Kyiv: KNEU, pp. 21–24. (in Ukrainian)
2. Butynets, F.F. (2006) Bukhgtalters'kyj finansovyj oblik [Accounting financial accounting]. Zhytomyr: PP "Ruta". (in Ukrainian)
3. Holov, S.F. (2006) Upravlinskyi oblik [Management accounting]. Kyiv: Libra, 704 p. (in Ukrainian)
4. Tkachenko, N.M. (2011) Bukhgtalters'kyj finansovyj oblik, opodatkuvannia i zvitnist' [Accounting financial accounting, taxation and reporting]. Kyiv: Alerta, 976 p. (in Ukrainian)
5. Shpylyk, S.V. (2012) "Management of sales activities of the enterprise", Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk, vol. 4(37), pp. 88–95. (in Ukrainian)